

Prevenција školskog neuspjeha

Konačno sažeto izvješće

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

PREVENCIJA ŠKOLSKOG NEUSPJEHA

Konačno sažeto izvješće

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje (Agencija) neovisna je i samoupravna organizacija. Agenciju sufinanciraju ministarstva obrazovanja njezinih država članica i Europska komisija putem operativne bespovratne pomoći u okviru obrazovnog programa Europske unije (EU) za Erasmus+ (2014. – 2020.).

Sufinancirano
sredstvima programa
Europske unije Erasmus+

Podrška Europske komisije za pripremu ove publikacije ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava stajališta njegovih autora te se Komisija ne može smatrati odgovornom za uporabu tamo sadržanih informacija.

Stajališta koja su u ovom dokumentu iznijeli pojedinci ne predstavljaju nužno službena stajališta Agencije, njezinih država članica ni Komisije.

Urednik: Anthoula Kefallinou

Izvadci iz dokumenta dopušteni su pod uvjetom da postoji jasno upućivanje na izvor. Na ovo se izvješće treba upućivati na sljedeći način: Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2020. *Prevenција školskog neuspjeha: Konačno sažeto izvješće.* (A. Kefallinou, urednik). Odense, Danska

U cilju veće pristupačnosti, ovo je izvješće dostupno na 25 jezika i može mu se pristupiti u elektroničkom formatu na mrežnoj stranici Agencije: www.european-agency.org

Ovo je prijevod izvornog teksta na engleskom. U slučaju nedoumice u vezi s točnošću informacija u prijevodu pogledajte izvorni tekst na engleskom jeziku.

ISBN: 978-87-7110-890-3 (elektronički)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2020

Tajništvo
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Ured u Bruxellesu
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

SADRŽAJ

UVOD	5
KONCEPTUALNI OKVIR PROJEKTA	6
Definicija školskog neuspjeha	6
Sustavni pristup prevenciji školskog neuspjeha	7
SAZNANJA IZ ISTRAŽIVAČKE LITERATURE	10
SAZNANJA IZ LITERATURE O POLITIKAMA	13
KLJUČNA POLITIČKA DJELOVANJA ZA PREVENCIJU ŠKOLSKOG NEUSPJEHA	15
IZLAZNI PODACI PROJEKTA	17
LITERATURA	18

UVOD

Poboljšanje školskih kapaciteta i borba protiv školskog neuspjeha ključni su za sustave uključivog obrazovanja. Posljednjih godina države članice Europske agencije za posebne potrebe i uključivo obrazovanje (u daljnjem tekstu: Agencija) daju prednost pitanju prevencije školskog neuspjeha. U istraživanju provedenom po zemljama (engl. *Country Survey*) u 2015. članovi predstavničkog odbora Agencije zatražili su projekt usmjeren na školski neuspjeh i uključivost. Kao odgovor na to, Agencija je pripremila tematski projekt naslovljen **Prevencija školskog neuspjeha: istraživanje mogućnosti politika uključivog obrazovanja u odnosu na sustav i pojedinca** (PSF). Projekt se zasniva na postojećem radu Agencije na pitanjima povezanim sa školskim neuspjehom.

Projekt o prevenciji školskog neuspjeha omogućuje sveobuhvatan pregled raspoložive literature o politikama i istraživanjima u vezi s prevencijom školskog neuspjeha. Cilj je projekta izdvojiti obilježja okvira uključivih politika koja mogu biti od pomoći pri prevenciji školskog neuspjeha i poboljšanju kapaciteta školskih sustava da odgovore na različite potrebe učenika.

Projektne aktivnosti trajale su od 2018. do 2019. Aktivnostima je preispitano imaju li politike uključivog obrazovanja potencijal prevencije školskog neuspjeha, kako s obzirom na pojedince, tako i s obzirom na cjelokupni sustav. Projektne aktivnosti usmjeravane su sljedećim ključnim projektnim pitanjima:

1. Što se u istraživačkoj literaturi navodi o odnosu između prevencije školskog neuspjeha i sustava uključivog obrazovanja?
2. Kako se u politikama za uključivo obrazovanje država članica Agencije razumijeva i rješava prevencija školskog neuspjeha u vezi s problemima cijelog sustava i pojedinačnih učenika?
3. Koji se elementi i okviri politike uključivosti čine potrebnima za prevenciju školskog neuspjeha?

Projektne aktivnosti proveo je uredsko istraživanje dokumentacije putem dvaju paralelnih područja djelovanja radi pronalaska odgovora na pitanja. U okviru prvog područja djelovanja provedeni su pregled i analiza europske i međunarodne istraživačke literature o prevenciji školskog neuspjeha u vezi s uključivim obrazovanjem. U okviru drugog područja djelovanja provedena je analiza europske i međunarodne literature o politikama. Ispitane su i postojeće mjere nacionalne politike za prevenciju školskog neuspjeha. Postupak se sastojao od prikupljanja informacija od država članica Agencije istraživanjem u zemljama koje sudjeluju u projektu radi utvrđivanja pristupa pitanju školskog neuspjeha u njihovim politikama. Izvešća na analizu predalo je četrnaest zemalja: Češka Republika, Estonija, Finska, Grčka, Irska, Island, Latvija, Malta, Njemačka, Slovačka, Srbija, Švedska, Ujedinjena Kraljevina (Sjeverna Irska) i Ujedinjena Kraljevina (Škotska).

Projekt je prvenstveno usmjeren na razdoblje od osnovnoškolskog do višeg srednjoškolskog obrazovanja, odnosno razine 1 – 3 **Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja**. Glavnu ciljnu skupinu za izlazne podatke projekta čine nacionalni, regionalni i lokalni donositelji politika za uključivo obrazovanje.

KONCEPTUALNI OKVIR PROJEKTA

Definicija školskog neuspjeha

Školski neuspjeh složeno je pitanje pa je važno pojasniti i definirati pojam u kontekstu projekta.

Prema **Pregledu literature o Projektu o prevenciji školskog neuspjeha** (Europska agencija, 2019.a), istraživanje školskog neuspjeha usmjereno je na dvije glavne perspektive: pojedinačnu perspektivu (način na koji pojedinci mogu doživjeti neuspjeh unutar školskog sustava) i organizacijsku perspektivu (kako školski sustav može doživjeti neuspjeh u pogledu razine pojedinačnih učenika).

U literaturi o politikama često se spominje važnost organizacijske perspektive za prevenciju školskog neuspjeha. Međutim, u međunarodnim i europskim dokumentima o politikama kojima se istražuje rano napuštanje školovanja (vidjeti Europska agencija, 2016.; 2017.a; Europska komisija, 2015.) ili učinkovitost i poboljšanje školovanja, ona se spominje tek usput (vidjeti Europska komisija, 2017.).

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, školski je neuspjeh u Projektu o prevenciji školskog neuspjeha definiran na sljedeći način:

Do školskog neuspjeha dolazi kada sustavom nisu osigurane pravedne i uključive obrazovne usluge koje vode prema uspješnom učenju, angažmanu, širem sudjelovanju u zajednici i tranziciji u stabilnu odraslu dob (Europska agencija, 2019.b, str. 22.).

Dakle, prevencija školskog neuspjeha obuhvaća razvoj uključivog sustava u kojem svi učenici, a to uključuje i one koji su pod rizikom od neuspjeha i koji su u najosjetljivijem položaju s obzirom na isključivost, dobivaju visokokvalitetno obrazovanje. To dovodi do boljih ostvarenja i uspješnog dovršetka obveznog obrazovanja. Također nadilazi školsku organizaciju s obzirom da mu je cilj bavljenje problemom nepravednosti i osiguranje šireg sudjelovanja u zajednici i tranzicije u stabilnu odraslu dob (Europska agencija, 2019.b).

Sustavni pristup prevenciji školskog neuspjeha

Konceptualnim okvirom projekta ističe se sustavna perspektiva te podrška **pristupu koji se zasniva na ljudskim pravima**. U skladu s navedenim, obrazovni sustavi školama trebaju omogućiti podupiranje prava na visokokvalitetno obrazovanje za sve učenike.

To uključuje:

... udaljavanje od usmjerenosti na pojedinačnu podršku i zamjenske pristupe (odnosno na temelju liječničke dijagnoze ili etiketa) prema preventivnim mjerama i proaktivnim oblicima poučavanja i učenja (Europska agencija, 2017.b, str. 19.).

Ovim se pristupom nastoje zadovoljiti potrebe svih učenika. Cilj mu je utvrditi i prevladati institucionalne prepreke koje bi mogle dovesti do školskog neuspjeha na svim razinama promicanjem sustava kojim se osigurava pravednost i izvrsnost.

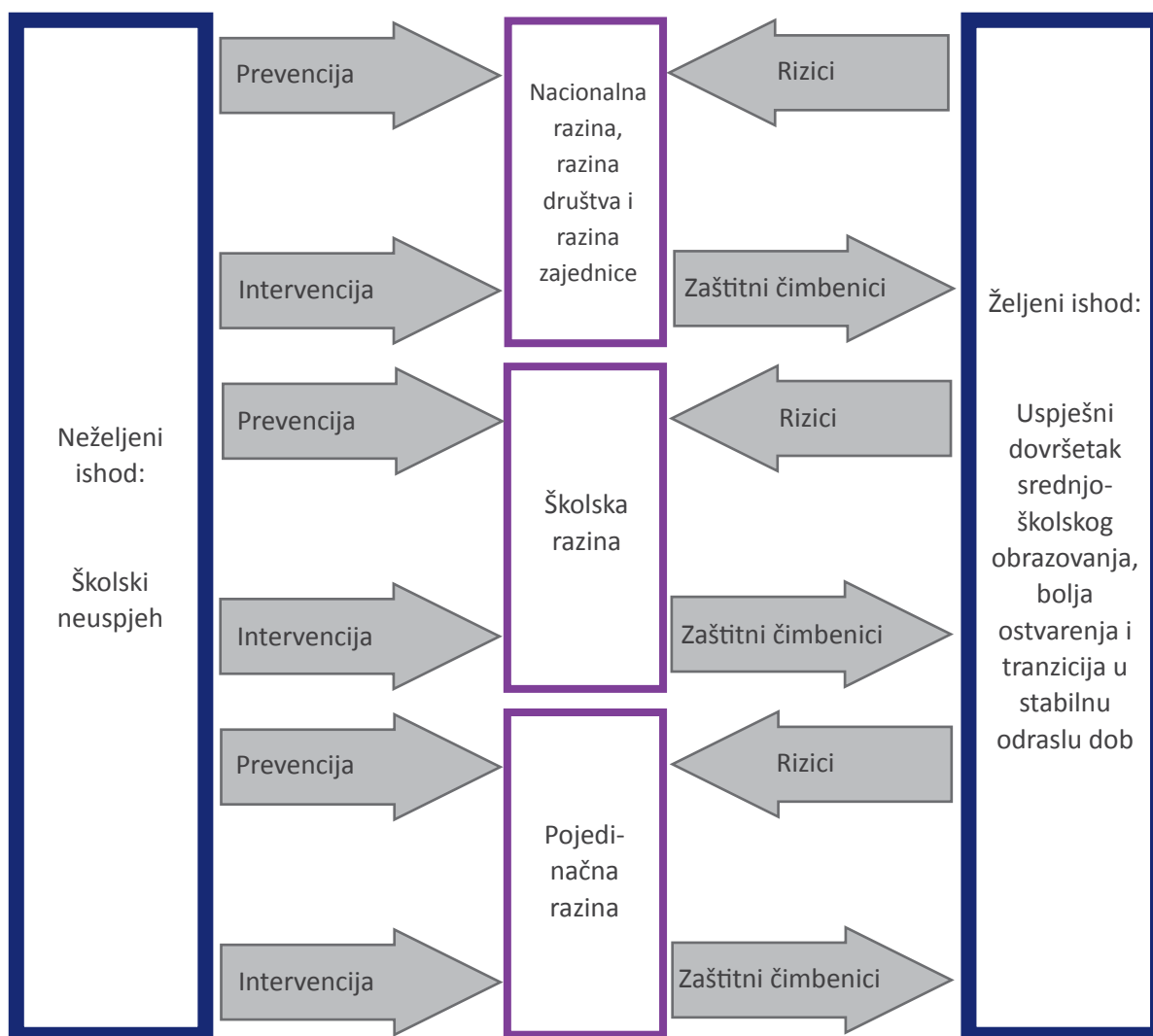
Najučinkovitiju potporu sustavima uključivog obrazovanja predstavlja političko djelovanje s naglaskom na prevenciji, umjesto na intervenciji i kompenzaciji. Projekt o prevenciji školskog neuspjeha prepoznaje da su za neke učenike potrebne kompenzacijske mjere te da se stoga države njima često koriste. Međutim, kompenzacijsko političko djelovanje i mjere trebali bi biti posljednja opcija. Države prioritet trebaju dati preventivnim pristupima.

Školski neuspjeh može biti preveniran kombinacijom nacionalnih/regionalnih i lokalnih politika, školske organizacije i razumijevanja i odgovora na pojedinačne okolnosti. Pregledom literature o Projektu o prevenciji školskog neuspjeha ocrta se konceptualni model za prevenciju školskog neuspjeha koji uključuje spomenute elemente, gradeći na prethodnom radu Agencije o ranom napuštanju školovanja (Europska agencija, 2016.; 2017.a). Prema ovom modelu postoji **niz utjecajnih čimbenika na život učenika (rizici i zaštitni čimbenici), ali i vanjskih utjecajnih čimbenika na koje donositelji politika i razni obrazovni djelatnici mogu utjecati (preventivne strategije i intervencije).**

Modelom je prikazano kako razni utjecajni čimbenici razapinju učenika od željenog ishoda uspješnog dovršetka srednjoškolskog obrazovanja, boljih ostvarenja i tranzicije u stabilnu odraslu dob do neželjenog ishoda školskog neuspjeha. Ovi utjecajni čimbenici postoje unutar zajednice, škole i samog pojedinca (Europska agencija, 2019.a). U ovom modelu važan je ekosustav u kojem utjecajni čimbenici djeluju (Bronfenbrenner, 2005.).

U Projektu o prevenciji školskog neuspjeha naglasak se stavlja na perspektivu ekosustava radi daljnjeg istraživanja pristupa školskom neuspjehu na razini sustava. Njime se preispituje prevencija školskog neuspjeha u kontekstu **ekosustava modela uključivog obrazovanja**. Nadograđuje i proširuje nedavne aktivnosti Agencije, kao što su **Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu, Poboljšanje uspjeha svih učenika u uključivom obrazovanju i Podrška inkluzivnom (ruko)vodstvu škole**. Cilj okvira ekosustava jest pomoći donositeljima odluka u obrazovnom sustavu utvrditi ključna područja za lokalnu, regionalnu i/ili nacionalnu reviziju.

Slika 1. Kombinirani model ekosustava i model analize polja utjecajnih čimbenika koji utječu na školski neuspjeh (preuzeto iz Europske agencije, 2017.a)

Model ekosustava sastoji se od sljedećih međusobno povezanih sustava:

- **Mikro-sustav** uključuje procese u školi i interakciju učenika s vršnjacima i odraslim osobama. U kontekstu ovog projekta, mikrosustav se odnosi na pristupe koji uključuju cijelu školu te postupke usredotočene na učenike kojima se može poboljšati pohađanje i angažman na nastavi.
- **Mezosustav** predstavlja međusobne odnose unutar mikrosustava koji utječu na školske strukture i sustave. U ovom projektu, mezosustav obuhvaća interakcije na razini škole koje mogu doprinijeti borbi protiv školskog neuspjeha.
- **Egzosustav** obuhvaća kontekst zajednice koji može utjecati i na druge razine. U ovom projektu, egzosustav je usmjeren na aktivnosti lokalne zajednice koje mogu doprinijeti prevenciji školskog neuspjeha.
- **Makrosustav** predstavlja širi društveni, kulturni i zakonodavni kontekst koji obuhvaća sve ostale sustave. U kontekstu ovog projekta, makrosustav uključuje nacionalne/regionalne aktivnosti na prevenciji školskog neuspjeha i promicanju uključivosti.

Različite komponente sustava i njihovi međusobni odnosi utječu na sposobnost škola da prihvate i uključe sve učenike. Ako se školskim sustavom ne mogu osigurati pravedne mogućnosti kojima će se svim učenicima omogućiti da uspješno završe školovanje spremni za život odrasle osobe, on je „neuspješan“.

Modelom ekosustava naglasak se stavlja na međusobni odnos i međusobnu ovisnost razina sustava. Dakle, svaki napor da se promijeni jedan element sustava mora uzeti u obzir utjecaj na ostale elemente (Europska agencija, 2019.a).

Modelom se utvrđuju kako unutarnji tako i vanjski čimbenici koji utječu na pojedinca. Dakle, model se udaljava od dihotomnog pitanja ovise li učenje i uključivi ishodi o pojedincu ili o kontekstu. Svaki čimbenik uvijek se nalazi u odnosu s učenikovim obrazovnim ekosustavom. Stoga, stavljajući učenika u središte, model ekosustava promiče pristup koji se zasniva na ljudskim pravima (ibid.).

SAZNANJA IZ ISTRAŽIVAČKE LITERATURE

Prvo područje djelovanja projektnih aktivnosti sastojalo se od pregleda i analize europske i međunarodne istraživačke literature o prevenciji školskog neuspjeha u odnosu na uključivo obrazovanje. **Pregledom literature o Projektu o prevenciji školskog neuspjeha** predstavljaju se istraživanja u kojima se primjenjuje cijeli niz metodologija za razumijevanje i utvrđivanje rješenja za školski neuspjeh. Definicije školskog neuspjeha u literaturi usmjerene su prvenstveno na pojedinačne učenike umjesto na poboljšanja u školi. Te definicije dijelimo na tri glavne teme:

- Rano napuštanje školovanja
- Niska akademska ostvarenja
- Nemogućnost potpunog sudjelovanja u društvu ili slabije osobno blagostanje u odrasloj dobi (Europska agencija, 2019.a).

Iz literature je vidljiva složenost čimbenika koji dovode do školskog neuspjeha. Također se navode koraci koje je moguće poduzeti za prevenciju školskog neuspjeha na svakoj razini ekosustava. Svaka tema obilježena je skupinom rizika, zaštitnih čimbenika, preventivnih strategija i intervencija. Ti utjecajni čimbenici povlače i guraju pojedinca između školskog uspjeha i školskog neuspjeha.

Utjecajni čimbenici povezani sa školskim neuspjehom i uspjehom djeluju na društvenoj razini putem nacionalnih politika i lokalnog konteksta. Na školskoj razini funkcioniraju putem školske organizacije i fleksibilnosti odgovora na potrebe pojedinih učenika. Također djeluju na obiteljskoj i pojedinačnoj razini te obuhvaćaju intrapersonalne čimbenike

(primjerice, motivacijske, fizičke, osjetilne, genetske, kognitivne i lingvističke čimbenike) i interpersonalne čimbenike (primjerice, obiteljske potrebe, raspoloživa podrška, društvene vještine i mogućnosti).

Dostupni su razni pristupi za smanjenje rizika i prevenciju nastanka problema i popravljane ili smanjenje vjerojatnosti školskog neuspjeha. U literaturi se predlažu sljedeća područja za djelovanje na svakoj razini sustava:

Na nacionalnoj razini, na razini društva i zajednice (makrosustav i egzosustav), postoji potreba za sljedećim:

- rješavanje društvenih nejednakosti;
- promicanje pravednosti;
- borba protiv siromaštva;
- unaprjeđenje pristupa uslugama za zaštitu mentalnog zdravlja i terapijskim intervencijama za učenike i učitelje/nastavnike;
- povećanje raspoloživosti usluga podrške u zajednici;
- razvijanje intervencijskih programa u borbi protiv ovisnosti o drogama i alkoholu kojima se također pomaže obiteljima.

Dakle, za ovu su raspravu relevantne nacionalne, regionalne i globalne politike koje utječu na zdravstvenu zaštitu, zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje i socijalnu skrb.

Na školskoj razini (mezosustav i mikrosustav) mogu postojati znatne prepreke učenju i sudjelovanju. Škole bi trebale stvoriti okolinu u kojoj se učenici osjećaju sigurno i uvažavano i u koju su uključeni roditelji a. Cjelokupno gledano, studije ukazuju da roditeljski i obiteljski utjecaj mora ići dalje od zajedničkih aktivnosti. Škole bi trebale razmotriti na koji način roditeljima omogućiti angažman u obrazovanju njihove djece, razvijati usluge za poboljšanje roditeljskih vještina, rješavati generacijske promjene u imigrantskim populacijama koje mogu utjecati na motivaciju i angažman te pomagati marginaliziranim obiteljima.

Škole i učitelji/nastavnici također mogu poduzimati radnje za pružanje podrške osamljenim učenicima, upoznati učenike s nizom mogućih zanimanja kako bi potaknuli njihove interese i održavanje kvalitete školskih zgrada. U literaturi je naglašena važnost odnosa između učitelja/nastavnika i učenika, pozitivne percepcije učitelja/nastavnika o učenicima, izbjegavanja upotrebe posramljivanja kao strategije za poučavanje i pravednih disciplinskih politika. U istraživačkoj literaturi također se predlažu strategije za nadzor napretka učenika. S obzirom na motivaciju učenika, važno je da učitelji/nastavnici ohrabruju razvojni sklop promišljanja učenika i da shvate da pojedinačne okolnosti mogu zahtijevati dodatnu podršku.

Na pojedinačnoj razini (mikrosustav) mnogo toga valja uzeti u obzir. Učenici mogu imati posebne obrazovne potrebe ili teškoće, mogu imati nisku razinu akademskog angažmana, niska očekivanja i nisku razinu samoučinkovitosti. Također mogu smatrati da škola nije pretjerano bitna u njihovu životu. Posebni pojedinačni izazovi mogu obuhvaćati i smrt roditelja, riskantna ponašanja (primjerice, upotreba droga ili alkohola), povijest udomljavanja ili skrbničkog sustava i trudnoću u tinejdžerskoj dobi.

Škole i zajednice mogu pomoći kod ublažavanja poteškoća na sljedeći način:

- promicanjem suradnje između vanjskih agencija i škola i razvojem usluga, kao što su služba za brigu o djeci u školama, logopedska terapija, savjetovanje i zaštita mentalnog zdravlja;
- fokusiranjem na kontinuirano vrednovanje učenja koje se zasniva na kompetencijama;
- razvojem nastavnog plana i programa koji odgovara interesima, željama i potrebama učenika, uz naglasak na vještine proučavanja i samostalnog učenja;
- podržavanjem motivacije učenika uključivanjem lokalne zajednice i razvojem otpornosti pojedinca;
- jačanjem individualiziranih pristupa, posebice za učenike s posebnim obrazovnim potrebama;
- ranim rješavanjem slabog akademskog napretka i pružanjem podrške kad je potrebna;
- izbjegavanjem ponavljanja razreda.

Konačno, potrebno je redovno preispitivati učinkovitost strategija za smanjenje školskog neuspjeha. Prevencijom bi se trebala spriječiti potreba za kompenzacijskim djelovanjem. Međutim, naknadnim se intervencijama mogu rješavati novonastali izazovi.

Gledano u cjelini, iz istraživačke literature proizlazi da obrazovni sustavi mogu biti organizirani na način da uspješno zadovoljavaju različite potrebe učenika i prevenciju školskog neuspjeha. Pregled literature o Projektu o prevenciji školskog neuspjeha ukazuje na **univerzalni dizajn** kao sredstvo za jačanje uključivosti i promicanje uspjeha svih učenika (Europska agencija, 2019.a).

SAZNANJA IZ LITERATURE O POLITIKAMA

U **drugom području djelovanja** projektnih aktivnosti analizirane su postojeće mjere nacionalne politike za prevenciju školskog neuspjeha. Pregled politika ukazuje da su europske zemlje u sve većoj mjeri posvećene razvoju pravednijih i uključivijih obrazovnih sustava. Međutim, postoji znatna **zabrinutost na međunarodnoj razini zbog niske razine akademskih ostvarenja među određenim skupinama učenika**. Također postoje razlozi za zabrinutost o širem pitanju školskog neuspjeha iz sustavne perspektive.

Obrazovnim sustavima razvijeni su različiti odgovori politika na ispunjavanje različitih potreba učenika, poboljšanje učeničkih ishoda i prevenciju školskog neuspjeha. U Izvješću sa sintezom projekta o prevenciji školskog neuspjeha analizirane su relevantne politike i mjere u obrazovnim sustavima 14 zemalja koje su sudjelovale u istraživanju po zemljama koje sudjeluju u Projektu o prevenciji školskog neuspjeha (Europska agencija, 2019.b).

Analizom je utvrđeno da se u nacionalnim politikama pojam školski neuspjeh ne rabi izravno i da je njegovo značenje tek implicirano. Umjesto povezivanja školskog neuspjeha s pojedincima, neke zemlje omogućavaju uvid u načine na koje bi se **napredak prema prevenciji školskog neuspjeha mogao razumjeti iz pozitivne perspektive sustava promicanjem školskog uspjeha.**

Analizom je utvrđeno i da su gotovo sve zemlje razvile relevantne okvire politika. Međutim, ciljevi njihovih politika vrlo se razlikuju. Određene zemlje ističu ciljne mjere usmjerene na pojedinca. Druge se pozivaju na sveobuhvatne mjere koje bi se trebale primjenjivati na razini škola ili cijelog obrazovnog sustava.

Unatoč raznolikosti definicija i pristupa školskom neuspjehu, politikama zemalja zajedničko je sljedeće:

- povećanje angažmana i smanjenje ranog napuštanja školovanja;
- rješavanje niskih razina akademskog ostvarenja;
- promicanje pristupa poučavanju i učenju na razini razvoja cijele škole.

Ključni politički prioriteti koje zemlje navode obuhvaćaju utvrđivanje i pružanje podrške „rizičnim” učenicima, povećanje postignuća u pojedinim područjima, premošćivanje razlika u postignućima te razvoj nastavnog plana i programa, vrednovanja i pedagogije.

Informacije iz istraživanja zemalja koje sudjeluju u projektu omogućuju i uvid u glavne izazove s kojima se suočavaju zemlje u prevenciji školskog neuspjeha. Izazovi su sljedeći:

- učinkovita provedba politike uključivog obrazovanja;
- jačanje sposobnosti učitelja/nastavnika;
- poboljšanje kvalitete podrške;
- razvoj učinkovitijih mehanizama upravljanja, osiguranja financijskih sredstava i nadzora.

Cjelovito gledajući, pregled politike ukazuje na potrebu obuhvaćanja višestrukih dimenzija i uravnoteženog pristupa borbi protiv školskog neuspjeha. Uvažavajući pristupe pojedinih zemalja, projektni rezultati ukazuju da bi se umjesto kompenzacije slabih akademskih ishoda u uključivom sustavu trebali izgrađivati kapaciteti škola i poboljšavati ostvarenja svih učenika. **Kako bi se taj cilj ostvario, u nacionalnim politikama, mjerama i strategijama valja usvojiti sustavni pristup na razini cijele škole. Istodobno, one moraju biti usmjerene na učenika, a osobito usredotočene na rizične pojedince.**

KLJUČNA POLITIČKA DJELOVANJA ZA PREVENCIJU ŠKOLSKOG NEUSPJEHA

Kombinirajući saznanja iz pregleda istraživanja i politika, Projektom o prevenciji školskog neuspjeha utvrđeni su elementi uključive politike kojima može biti osigurana veća pravednost u školama. Projekt se koristi modelom ekosustava za prijedlog sveobuhvatnog političkog okvira za prevenciju školskog neuspjeha. To obuhvaća više vrsta uključivog političkog djelovanja koje zemljama može pomoći ostvariti napredak prema prevenciji školskog neuspjeha.

Ključno političko djelovanje organizirano je na četiri razine ekosustava: na nacionalnoj/regionalnoj razini te na razini zajednice, škole i pojedinca.

Političko djelovanje na nacionalnoj/regionalnoj razini (makrosustav) obuhvaća:

- smanjenje društvene nejednakosti, promicanje pravednosti i borba protiv siromaštva;
- pružanje podrške međusektorskoj suradnji između ministarstava obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, stambenog zbrinjavanja i rada;
- poboljšanje pristupa školi i pohađanja škole.

Političko djelovanje na razini zajednice (egzosustav i mezosustav) obuhvaća:

- poboljšanje pristupa i raspoloživosti usluga podrške na razini zajednice;
- promicanje suradnje između vanjskih agencija/službi i škola;
- osmišljeno uključivanje obitelji.

Politička djelovanja na razini škole (mezosustav i mikrosustav) obuhvaćaju:

- razvijanje inkluzivnog školskog (ruko)vodstva;
- proširivanje nastavnog plana i programa, vrednovanja i pedagogije;
- pružanje karijerne podrške i fleksibilno upravljanje karijerom;
- pružanje podrške zdravlju i dobrobiti učenika.

Politička djelovanja na pojedinačnoj razini (mikrosustav) obuhvaćaju:

- jačanje individualiziranih pristupa;
- prepoznavanje niskih akademskih ostvarenja što je prije moguće;
- smanjivanje učestalosti ponavljanja razreda.

Ovaj okvir za prevenciju školskog neuspjeha sadržava i nadopunjuje međunarodne okvire i okvire Europske unije za poboljšanje kvalitete obrazovanja za sve učenike. Može poslužiti kao početna točka za nacionalne/regionalne i lokalne razgovore o načinu na koji obrazovna politika može pomoći pri prevenciji školskog neuspjeha. Svako područje politike može se smatrati **potencijalnim nacionalnim ciljem za djelovanje**. Stoga, okvir može biti osnova za pretvaranje područja politika u pokazatelje i/ili njihovo uključivanje u nacionalne standarde za prevenciju školskog neuspjeha.

Konačno, zemlje mogu upotrijebiti ovaj okvir kao **referentnu točku za praćenje napretka prema prevenciji školskog neuspjeha**. Okvir može olakšati vršnjačko učenje i razmjenu znanja o načinu kontekstualizacije ovih područja politike, (pre)usmjeravanju financijskih resursa i razvoju sinergije između lokalnih i sustavnih dionika.

Zaključno, Projektom o prevenciji školskog neuspjeha prikupljeni su dokazi koji navode na zaključak da visokokvalitetni uključivi obrazovni sustavi mogu biti organizirani na način kojim se učinkovito ispunjavaju raznolike potrebe učenika i preveniraju školski neuspjeh. Sveobuhvatnim politikama koje su usmjerene na pravednost i uključivost može biti poboljšana opća učinkovitost obrazovnih sustava i ishodi pojedinačnih učenika. Pojednostavnjeno, poboljšanje uključivosti obrazovnog sustava može dovesti do uspjeha za sve učenike.

IZLAZNI PODACI PROJEKTA

Dva područja djelovanja projektnih aktivnosti rezultirala su četirima međusobno povezanim projektnim rezultatima.

Pregled literature o Projektu o prevenciji školskog neuspjeha (Europska agencija, 2019.a) rezultat je prvog područja djelovanja projektnih aktivnosti. Njime se daje pregled europskih i međunarodnih istraživanja o prevenciji školskog neuspjeha u vezi s uključivim obrazovanjem. Pregledom se utvrđuju i ključni koncepti i teme na kojima se temelji politika i praksa za prevenciju školskog neuspjeha. Saznanja iz ovog pregleda poslužila su kao izvor informacija i nadopuna drugog područja djelovanja projekta te za pripremu izvješća sa sintezom projekta.

U **tematskoj analizi informacija o pojedinim zemljama** sažeto su prikazane informacije o politikama 14 zemalja koje su sudjelovale u istraživanju zemalja koje sudjeluju u projektu. Analiza je predstavljena u obliku tematskih tablica koje su također poslužile kao izvor informacija za izvješće o sintezi projekta. Taj rezultat nadopunjuje ostale izvore informacija kojima se opisuju nacionalni obrazovni sustavi i sustavi obuke, kao što su rad Agencije na **Pregledu i analizi politika zemlje** i revizije Agencije na **Malti i Islandu**.

U **Izvješću o sintezi Projekta o prevenciji školskog neuspjeha** (Europska agencija, 2019.b) kombiniraju se informacije iz dva područja djelovanja projektnih aktivnosti i predstavljaju sveobuhvatna saznanja iz projekta. Obuhvaća informacije o međunarodnom i europskom političkom kontekstu, saznanja iz pregleda literature i ishode analize informacija o zemljama. Izvješćem se daje pregled pitanja školskog neuspjeha analiziranjem ključnih politika i mjera koje promiču nacionalna obrazovna tijela. Konačno, naglašavaju se obilježja okvira uključive politike kojima se omogućava napredak prema prevenciji školskog neuspjeha.

Ovo **Konačno sažeto izvješće o Projektu o prevenciji školskog neuspjeha** sadržava sažetak glavnih projektnih zaključaka.

Rezultati projekta dostupni su na **mrežnom mjestu Projekta o prevenciji školskog neuspjeha** (www.european-agency.org/projects/PSF).

LITERATURA

Bronfenbrenner, U., 2005. „The Bioecological Theory of Human Development” [Bioekološka teorija ljudskog razvoja], u U. Bronfenbrenner (urednik), *Making Human Beings Human: Bioecological Perspectives on Human Development [Što čini ljudska bića ljudima: Bioekološke perspektive ljudskog razvoja]*. Thousand Oaks, CA: Sage

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2016. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: A Review of the Research Evidence Focusing on Europe [Rano napuštanje školovanja i učenici s invaliditetom i/ili posebnim obrazovnim potrebama: Pregled dokaza iz istraživanja s fokusom na Europu]*. (A. Dyson i G. Squires, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational-0 (zadnji pristup u studenome 2019.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2017.a. *Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs: To what extent is research reflected in European Union policies? [Rano napuštanje školovanja i učenici s invaliditetom i/ili posebnim obrazovnim potrebama: U kojoj mjeri se istraživanja odražavaju u politikama Europske unije?]*. (G. Squires i A. Dyson, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/early-school-leaving-and-learners-disabilities-andor-special-educational (zadnji pristup u studenome 2019.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2017.b. *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice [Poboljšanje uspjeha svih učenika u uključivom obrazovanju: Lekcije iz europske politike i prakse]*. (A. Kefallinou i V.J. Donnelly, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview (zadnji pristup u studenome 2019.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2019.a. *Preventing School Failure: A Review of the Literature [Prevenција školskog neuspjeha: Pregled literature]*. (G. Squires i A. Kefallinou, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-literature-review (zadnji pristup u veljači 2020.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2019.b. *Preventing School Failure: Examining the Potential of Inclusive Education Policies at System and Individual Levels [Prevenција školskog neuspjeha: istraživanje mogućnosti politika uključivog obrazovanja u odnosu na sustav i pojedinca]*. (A. Kefallinou, urednik). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/preventing-school-failure-synthesis-report (zadnji pristup u veljači 2020.)

Europska komisija, 2015. *Obrazovanje i osposobljavanje 2020. Obrazovne politike: Cjelovit pristup ranom napuštanju školovanja*. ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2014-2015/school/early-leaving-policy_hr.pdf (zadnji pristup u listopadu 2019.)

Europska komisija, 2017. *Razvoj škola i izvrsnost u nastavi kao preduvjeti za uspješan život*. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija. COM/2017/0248 final. eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1496304694958&uri=COM:2017:248:FIN (zadnji pristup u travnju 2019.)

Tajništvo:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Ured u Bruxellesu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org